

DEBATT

PEHR-JOHAN FAGER:
"Kampen mellan
frisk- och sjuk-
vård"
SIDAN 28GÖRAN SCHEDVIN:
"Är det inte dags att
bryta upp storlands-
tingen?"
SIDAN 31JERZY LEPPERT, LEIF
BERGKVIST:
"Patientnära forsk-
ning i farozonen"
SIDAN 33

Här har alla läsare möjlighet att delta i en konstruktiv debatt om den svenska sjukvården.

NÅGRA FÖRHÅLLNINGSGREGLER:

»Skriv kort. Då kommer fler till tals.
»Skriv titel och skicka med ett foto. Det är en viktig upplysning för våra läsare att veta

exakt var och med vad debattören arbetar.

»Vi vill kunna nå dig snabbt. När du kontaktar Dagens Medicin med debattartiklar är det viktigt att det finns tydliga upplysningar om hur vi

kan nå dig för eventuella frågor eller ändringar.

»Eventuella strykningar som behöver göras sker alltid i samråd med skribenten.
»E-post: debatt@dagensmedicin.se

Vi måste skapa en vetenskaplig debatt kring kostråd och folkhälsoproblem

Skolmedicinen har en etisk skyldighet att ta sig an frågor om mat och näring på samma allsidigt kritiska sätt som alla andra behandlingsmetoder, skriver Gunnar Akner.

Mat- och näringsfrågor engagerar många människor och det pågår en ständig diskussion i olika medier angående matens roll för att förebygga och/eller behandla olika sjukdomar. Samtalet präglas inte sällan av debattörernas personliga förhållningssätt till mat, till exempel arbetar med att producera mat (jordbruk, boskapsskötsel, livsmedelsteknik), tycker om att laga mat (restauranger, hobby), tycker om att äta god mat (gourmet, gourmand), äter bara speciell mat (veganism), undviker viss mat (födoämnesöverkänslighet, oro för negativa hälsoeffekter), äter speciella näringsämnen i hälsofrämjande syfte i doser som ofta kan vara avsevärt högre än "näringsämnesdos" (vitaminer, mineraler) etcetera.

På senare år har en rad olika debattörer i skarpa ordalag kritiserat etablerade mat- och näringsrekommendationer beträffande prevention och behandling av till exempel fetma, höga kolesterolvärden i blodet och diabetes mellitus typ 2. Denna debatt har i hög grad förts i dagspressen, men i alltför liten grad i medicinsk fackpress.

Svensk förening för klinisk nutrition, SFKN, är en sektion inom

Gunnar Akner är professor i geriatrisk, överläkare samt styrelseordförande i Svensk förening för klinisk nutrition, SFKN.

Svenska läkaresällskapet, SFKN arbetar för att stimulera ett vetenskapligt förankrat, kritiskt förhållningssätt vad gäller alla slags mat-/närings-/nutritionsrelaterade förhållanden som kan påverka människans hälsa. Detta gäller såväl basala biologiska mekanismer som diagnostik, behandling och prevention.

VID ÅRETS RIKSSTÄMMA i Stockholm/Älvsjö modererar jag ett symposium arrangerat av SFKN i samarbete med Svensk förening för diabetologi med rubriken: "Är kosten en grundbult vid behandling av diabetes mellitus typ 2? Hur ser i så fall grundbulten ut?". Syftet med detta symposium är att stimulera en nyanserad, respektfull och lärande diskussion kring frågan om vilken fördelning av kolhydrater och fett som är lämplig för diabetiker. Vi kommer bland annat att belysa följande frågeställningar:

» Vilka är de hormonella och biokemiska förutsättningarna inom ämnesomsättningen och energiomsättningen för olika (pato-)fysiologiska effekter av tillförsel av kolhydrater och fett till friska personer respektive till personer med diabetes mellitus typ 2?

Hur kan olika personer med likartad utbildning komma fram till så olika slutsatser?"

» Vilket vetenskapligt underlag föreligger för att kunna rekommendera/ordinera en viss typ av mat/näringsämnen till diabetiker typ 2?

» Hur kan olika personer med likartad utbildning komma fram till så olika slutsatser av samma vetenskapliga underlag på detta område? Vilka studieresultat bedöms olika och varför?

» Finns det förutsättningar för en vetenskaplig utvärdering av litteraturen kring mat-/näringsbehandling av diabetes mellitus typ 2?

» Finns det några kunskapsluckor som är särskilt angelägna att studera närmare?

FÖR ATT VI ska kunna lämna dagens skyttegravsliknande situation inom centrala delar av mat-/näringsområdet är det nödvändigt att skapa en vetenskaplig, lärande process kring de stora och växande folkhälsopro-

blem som föreligger, till exempel övernutritionstillstånd, diabetes mellitus typ 2, undernutritionstillstånd och riskfaktorer för utveckling av olika slags hälsoproblem. Skolmedicinen har en etisk skyldighet att ta sig an dessa frågor på samma allsidigt kritiska sätt som alla andra hälsoproblem och behandlingsmetoder. För detta krävs en gedigen tvärvetenskaplig kompetens beträffande de olika sjukdomar och/eller skador som studeras samt metoder som används inom klinisk nutrition för att studera människans nutritionstillstånd, bland annat energiomsättning, kroppssammansättning, mat-/näringsintag, fysisk funktion och hormonell/biokemisk reglering.

Oavsett om det visar sig att de nuvarande mat-/näringsrekommendationerna till diabetiker typ 2 (helt eller delvis) är korrekta eller felaktiga är det givetvis okontroversiellt och en etisk skyldighet mot nuvarande och kommande patienter att de utformas så att de överensstämmer med det vetenskapliga underlaget som föreligger. ☉

FOTNOT: SFKN:s symposium hålls den 29 november kl. 16.30.

Färdiga sanningar minskar folkets tilltro

REPLIK Det är inte de motstridiga kostråden, utan att experterna serverar färdiga lösningar som minskar tilltron till experterna, skriver LO Landin.

Äntligen har debatten om Livsmedelsverkets kostråd nått det medicinska etablissemang. Nu är det inte bara nytänkare och dissidenter som debatterar en av de stora folkhälso-uppgifterna – kampen mot övervikt och diabetes. Det duger inte längre att tuga ihjäl kritiker i läkarkåren och låta Livsmedelsverket skicka ut en tjänsteman då och då för att "dra plösen" över dem som på tidningsarnas debattsidor vågar ifrågasätta kostråden. Det börjar stå klart för de flesta att något inte står rätt till, när befolkningen blir tjockare och förekomsten av diabetes ökar trots alla kostråd.

Det är professor Lars Werkös förtjänst att debatten tagit fart. Han inledde den med att ifrågasätta om inte många experter stirrar sig blinda på ett enda scenario, där det naturliga mättade fettet målas ut som enda boven i dramat. Han

gjorde det i Dagens Medicin nr 38/07, när han recenserade Lars-Erik Litsfeldts och Per Wikholms bok som avslöjar *Pengarna och ideologin bakom kostråden*.

Som informatör med 25 års erfarenhet av dialog med läkare och på senare år också med hälsokonsumenter, har jag följande reflexion till de senaste inläggen i debatten av Stephan Rössner och Lars Werkö.

STEPHAN RÖSSNER MENAR, i Dagens Medicin nr 45/07, att motstridiga kostråd minskar allmänhetens tilltro till experterna och suckar pessimistiskt att i "David mot Goliat-kampen" vinner alltid den lille uppstickaren mot det etablerade systemet.

Lars Werkö, lite äldre och därför kanske något klokare, skriver i Dagens Medicin nr 46/07 "att hittills har marknadskrafterna bestämt

budskapet, men har i hemlighet lyckats få det kamouflerat som allvetande myndigheters uttalanden. Låt marknadskrafterna fortsätta att stå för informationen – men öppet, så att människor ska veta vem och vad som ligger bakom alla varierande uttalanden....".

Under alla år som vi tillämpat dialogmetoden har det visat sig att så länge en fråga inte är fullt besvarad – så länge dissensus råder – tar gamla och nya deltagare till sig av kunskapsutbytet och stimuleras att pröva nya vägar. Men så snart konsensus uppnås och frågan anses löst minskar intresset. Många rapporter utan annat krav på läsaren än att läsa och lyda ligger ouppsprättade. Att skicka ut färdiga lösningar – att påstå i stället för att fråga – leder inte till kunskapsutveckling.

Det är inte de motstridiga kostråden utan att Stephan Rössner och

LO Landin är chefredaktör för EBC Hälsodialog.

andra experter uppträder som Goliat, som gör att tilltron till experterna sviktar. När informationen flödar fritt har Goliat (= monopol) inte längre informationsföreträde. Man vinner inte tilltro genom att trycka ner David som mindre vetande eller att tuga ihjäl honom.

NEJ, TILLTRON TILL experter ökar bara om de öppet redovisar förtjänster och brister och deltar i en äkta dialog – om de frågar i stället för att kommendera. Ju kunnigare allmänheten blir, desto större blir medvetenheten om att ingen sitter inne med hela sanningen. Det har storföretagsledare, politiker och biskopar fått lära sig. Och nu har turen kommit till det medicinska maktetablissemang.

Det var säkert det som historien om David och Goliat en gång i tiden försökte berätta. ☉